

Watergoeroe

Hij is een man met een verleden. De twijfelachtige eer viel hem ten deel hoofdpersoon te zijn in de allereerste parlementaire enquête over de vraag waarom de overheid almaar staatssteun bleef pompen in de bodemloze put van een scheepsbouwconcern dat Rijn-Schelde-Verolme heette. Ir. Allerd Stikker (1928) verdween nadien van het toneel der topindustriëlen. Hij ging zich, vanuit Londen, verdiepen in oosterse filosofie en de wereld der ecologische duurzaamheid. Hij groeide uit tot een watergoeroe.

✦ TEKST HETTY NIETSCHE ✦ FOTOGRAFIE BOB VAN ROOIJEN

Water golft als een blauwe draad door zijn leven. Al toen hij afstudeerde in de fysieke technologie, keek hij naar de methodes om van zout water drinkwater te maken. Toen waren dat nog onbetaalbare en ecologisch onverantwoorde processen.

En nu, hij is de tachtig jaren vorig jaar gepasseerd, is er nog altijd het water. Als lid van het bestuur van Voltea, onderdeel van Unilever Ventures, kijkt hij weer toe hoe slimme technici in Leiden recentelijk een installatie hebben ontwikkeld die – zo verwachten ze – voor een doorbraak zal zorgen. Het apparaat ontzilt brak water met buitengewoon weinig energie en haalt alles uit water wat er niet in hoort.

“Het werkt ook voor een situatie als die in Bangladesh waar het grondwater vervuild is met arsenicum. Vergiftigd kan ik beter zeggen. Je ruikt het niet, je proeft het niet, je ziet het niet, maar het is desastreus. Dit apparaat haalt het er allemaal uit. Brak water in waterputten is een enorm toenemend probleem in ontwikke-

lingslanden. Er worden zo veel putten geslagen dat het zoute water vanuit de zee daar heen trekt. Hoe langer de mensen ermee doorgaan, hoe meer putten ze slaan, hoe brakker het water wordt.”

Is het een Eureka-moment?

“Ja, het is heel spannend. Maar de grote klapper moet nog komen. Die apparaten moeten geproduceerd gaan worden en dan moeten we ermee de markt op. Dat is de moeilijkste fase. *Upscaling*. Er komen altijd verrassingen.”

Twintig jaar geleden richtte Stikker de Ecological Management Foundation (EMF) op, met als doel aandacht te krijgen voor het herstel van de relatie tussen economie, technologie en milieu. Hij staat vooral bekend als de lobbyist voor schoon drinkwater. Stikker: “Het probleem is onvoorstelbaar. Per dag sterven gemiddeld tienduizend mensen als gevolg van ziektes door slecht drinkwater. Tienduizend! Dat zijn veertig Airbussen per dag die naar

beneden donderen. En als er bij ons een vliegtuig naar beneden komt, staat de wereld op z'n kop! Wat ik met mijn stichting sinds 1990 doe, is problemen begrijpen. Vervolgens zoek ik naar oplossingen en naar mensen en organisaties die aan die oplossingen willen meewerken. En dan houdt mijn bemoeienis op.” Hij noemt zichzelf een betrokken *matchmaker*. “De stichting bestaat uit mijzelf, mijn secretaresse en mijn bestuur. Ik vergader vaak met mezelf, maar mijn netwerk is groot. Ik kan veel mensen advies vragen, inschakelen, benaderen, bij elkaar brengen; bankmensen die niets van techniek begrijpen, technici die niets van financieringsmodellen begrijpen, ontwikkelingswerkers die niet naar economische belangen kijken.”

Is er veel concurrentie op de ecologische markt?

“Ja, onvermijdelijk. Het is een belangrijke groeimarkt, grote bedrijven springen er op in. Ze beginnen te zien dat ecologisch verantwoord handelen op de lange termijn juist eco- ➤

Waterdeskundige Allerd Stikker:
“Er worden nu zoveel putten geslagen om arme mensen van drinkwater te voorzien, dat het water brak wordt door het instromen van zout zeewater.”

Biography

IR. ALLERD STIKKER

Geboren

15 april 1928, Noordwijkerhout

Studie

1946 Barlaeus Gymnasium, Amsterdam

1953 Technische Universiteit Delft,
fysische technologie

1986 Leeds University, theologie

Loopbaan

1953 – 1954 Ingenieur ontwikkeling, Canada

1954 – 1957 Chef chemische afdeling,
St. Lawrence Cement Company, Canada

1957 – 1968 Diverse functies bij
Sikkens Coatings Group

1968 – 1969 Directeur Koninklijke Nederlandse
Zoutindustrie NV

1969 – 1973 Lid van de Raad van Bestuur Akzo NV

1973 – 1983 President-directeur bij
scheepswerfconcern RSV

1985 – 1988 Adviseur Universiteit van Taiwan

1990 – heden Oprichter en adviseur van
Ecological Management Foundation

Publicaties

1986 – Tao, Teilhard en Westers Denken, BRES,
Amsterdam

1992 – The Transformation Factor,
Element Books, USA

2000 – Over Vrouw en Man, Kopperlith & Co

2007 – Water, the Blood of the Earth,
Cosimo Books, USA

Privé

Weduwnaar. Drie kinderen, waarvan de oudste dochter op 49-jarige leeftijd aan kanker overleed.

“Wanneer er veertig Airbussen naar beneden donderen, weet je hoeveel mensen er sterven door slecht drinkwater en sanitatie. Tienduizend per dag!”

nomisch verantwoord is. In mijn kringen werden pleitbezorgers voor ecologisch handelen lange tijd als bedreigend ervaren. Ze werden gezien als vertegenwoordigers van de links-georiënteerde, geitewollensokkensfeer. Die ideeën kwamen dus uit de verkeerde hoek. De pleiters werden als lastig en vervelend gezien, hun oplossingen zouden alleen maar tijd en geld kosten. Ik heb dat nooit zo gevoeld, ik heb me er al lang geleden in verdiept, er ook een boek over geschreven.”

Op het gebied van toepassingen om water te zuiveren is al veel bedacht. Een waterpyramide, waterzuivering, zakjes met chemische reiniging... Hoe zorg je ervoor dat die oplossingen betaalbaar worden voor mensen in droge gebieden?

“Juist daarom zijn we ons gaan concentreren op kleinschalige oplossingen. We kunnen wel dingen bedenken die ingenieus zijn, maar als je ze niet kunt betalen of repareren omdat je de technische middelen niet hebt, dan houdt het op. Dus de toepassing moet betaalbaar zijn, passen in de plaatselijke cultuur, en dan nog moet je helpen. Heel vaak hebben organisaties met de beste bedoelingen apparatuur geschonken maar dan was er niemand om die te beheren. Daarom is het goed dat er een organisatie is als Aqua4all die financieel bijspringt en over een grote groep deskundigen beschikt – veelal gepensioneerd – die ter plekke ingezet kunnen worden.”

Uiteindelijk streef je toch naar hulpmiddelen die betaalbaar zijn, waarvoor geen westerse steun nodig is.

“Ja, daarom zijn we heel erg bezig met lokaal ondernemerschap. We gaan ervan uit dat als je een machine hebt die schoon water produceert, er mensen zullen zijn die bereid zijn om te betalen voor water waar ze niet ziek van worden. Dus moet je het ondernemerschap in die richting stimuleren. In Bangladesh hebben we onderzoek gedaan naar de vraag hoeveel mensen bereid zijn om te betalen voor dat water. Dat bleek dus 0,5 eurocent te zijn. Per liter. Met dat bedrag hebben we een businessmodel gemaakt. We hebben berekend waar het voor

zo’n plaatselijke entrepreneur op neer komt als hij er een beetje eigen geld in stopt en daarnaast een stukje microfinanciering krijgt. “Dan kom je tot de conclusie dat er nog steeds donorgeld bij moet, maar lang niet zoveel als voorheen. Uiteindelijk moet het er voor zorgen dat er economische dingen gebeuren in zo’n gemeenschap. Nu nog wordt alles in Bangladesh door Unicef, andere hulporganisaties of de overheid betaald. Daardoor is er bij de bevolking een gebrek aan ondernemerschap, dat weet iedereen.”

Water, water en nog eens water. Natuurlijk kind aan huis bij de kroonprins?

“Ik ken hem, ja. Toen hij tien jaar geleden aankondigde het watermanagement in te gaan, zat ik voor de televisie te applaudiseren. Ik vond het een goede zet. Vervolgens ben ik hem vaak tegengekomen. Hij weet wat ik doe, hij heeft ook meegewerkt aan onze serie Het Blauwe Goud, die de NCRV heeft uitgezonden. Maar ik ben geen major player. Ik ben een stille factor. Ik probeer dingen op gang te krijgen en dan weer weg te gaan.”

Zo heeft Stikker een opmerkelijke samenwerking bedacht met een groot aantal religieuze organisaties, samen met de ARC: the Alliance of Religions and Conservation. “Laatst hebben we vertegenwoordigers van Unicef, de Wereldbank en UN Habitat met die religieuze organisaties – die allemaal in ontwikkelingslanden actief zijn – bij elkaar gebracht om te zien hoe ze van elkaar contacten kunnen profiteren. Het was voor iedereen een openbaring. Religies hebben sterke banden met scholen in ontwikkelingslanden: meer dan de helft is zelfs eigendom van een christelijke, moslim, hindoe of andere geloofsorganisatie. Dat is dus de plek waar we kinderen schoon drinkwater kunnen aanbieden. En over die samenwerking is deze zomer een afspraak gemaakt, waar ook de UNDP bij is betrokken.”

Wat heeft u teleurgesteld, de afgelopen twintig jaar?

“De laatste twintig jaar zijn de beste van mijn

leven geweest. Ik heb gemerkt dat er heel veel mensen betrokken willen zijn bij zo iets. Maar het is wel zo dat dingen altijd langer tijd nemen dan je zou wensen. En soms is het moeilijk om financiering te vinden. Dan gaat het dus om tegenvallers in de sfeer van timing en geld. Ik ben niet teleurgesteld in betrokkenheid van anderen.”

Hij was eerst topman bij Akzo, maar het meest nog wordt hij door ouderen herinnerd als de industrieel die tijdens de ondergang van het Rijn-Schelde-Verolme-concern langszij stond en zich in 1984 voor een parlementaire enquêtecommissie moest verweren. Voor veel mensen is hij nog altijd ‘de man van de RSV’ die gedwongen moest vertrekken, niet nadat hij van al zijn commissariaten afstand had gedaan. De RSV-periode ziet hij als de moeilijkste tijd in zijn leven. Er verging een mammoettanker.

Al in 1979 zag hij het einde, toen zijn voorstel om het concern te splitsen niet werd overgenomen. De Raad van Commissarissen weigerde min of meer zijn ontslag, want de banken zouden eens hun kredieten gaan opvragen. En klanten zouden hun orders intrekken. Vakbonden probeerden zoveel mogelijk banen te redden, want net als nu was het in de beginjaren tachtig van de vorige eeuw crisis. Vakbondsman Wim Kok liep achter straatbrede spandoeken om te protesteren tegen de jeugdwerkloosheid. Stikker dronk de bittere kelk tot de laatste druppel leeg, tot het definitieve einde in 1983 kwam. Waarna Nederland zich begon te realiseren dat er na de textielindustrie met de scheepsbouw alweer een trotse bedrijfstak verloren ging. “Ik ga niet tegen mensen zeggen dat ze door een dal moeten gaan omdat het anders niet leuk is in het leven. Maar ik heb vreselijk veel geleerd van dat dal.”

Wat heeft u er van geleerd?

“Dat je moet oppassen met de doelstellingen voor je leven te formuleren. En dat je jezelf niet voor de gek houdt met mythes en dromen die niet haalbaar zijn.”

“In Bangladesh zijn mensen bereid 0,5 eurocent voor een liter schoon water te betalen. Daar kun je een business op bouwen”

Deed u dat?

“We waren allemaal gevangen in een soort mythe. De Nederlandse scheepsbouw moest behouden blijven. Iedereen ging ervoor, ook toen het allang niet meer haalbaar was. En als je dan toch doorgaat, dan kom je in veel grotere problemen terecht. Dat heb ik ervan geleerd. Natuurlijk mag je visies hebben en dromen, maar je moet je bij tijd en wijle toch afvragen: ben ik realistisch bezig?”

Vroeger, als ondernemer, maakte u veel reizen en bezocht u landen waar de waterproblematiek speelde. Keek u er toen een beetje langsheen...?

“Ik was druk in kantoren, hotellobby’s, auto’s en vliegtuigen. Zelden was ik echt in het veld waar de problemen waren. Ik heb het toen gemist, niet gezien.”

Toen de RSV-affaire achter de rug was, ging hij naar Engeland en kon hij dingen gaan doen waar hij niet eerder aan was toegekomen. Hij ging filosofen bestuderen en bleef vooral hangen bij de taoïstische denkwijze en het gedachtegoed van de Fransman Teilhard de Chardin. Het streven naar evenwicht in alles, is de rode draad die door al die wijsheden heenloopt. Een balans die hij ook op groter niveau zocht, in termen van ecologie en economie. Thuis in Nederland oordeelden ze dat de oud-industrieel door het RSV-debacle wel erg aangeslagen leek te zijn. De weg kwijt, eigenlijk.

Sommige mensen zeiden dat u in de war was. Hoe oordeelen zij daar nu over?

“Af en toe zegt iemand tegen me dat ik destijds, twintig jaar geleden, toch wel een visie had die de tijd vooruit was. Maar inmiddels denkt niemand meer dat ik in de war ben. Gelukkig.”

De laatste twintig jaar gaan u geen grote bonus opleveren. Hoe kijkt u aan tegen de topbestuurders die wat dat betreft fel bekritiseerd worden?

“Ik vind ze niet zielig. Er wordt misschien wel een zaadje voor nieuwe visie en talenten gezaaid. Misschien zullen ze wakker worden,

al zijn sommigen daar nog heel ver van weg. Hele rijke mensen zijn sowieso heel zuinig met het weggeven van hun geld.”

Dat heeft u wél gedaan?

“Dat valt mee, ik vond altijd wel fondsen. Maar ik heb er mijn tijd belangeloos ingestoken en ik ben bijgesprongen als ik vond dat er iets moest gebeuren en er geen fondsen waren. Ik vind dat mensen die door een fase heengaan waarin ze in alle eerlijkheid moeten bekennen dat er dingen niet goed gegaan zijn, en ze hebben de beschikking over een groot vermogen, ze met dat geld economisch en ecologisch verantwoord iets moeten doen. En niet alleen voor zichzelf. En niet alleen om hun eigen vermogen te laten renderen.”

Bent u wel eens mensen tegengekomen die dit in de praktijk hebben gebracht?

“Nog niet zo veel, nee. Een paar daargelaten. Ik ben zelf ook geen groot vermogend mens. Maar ik ken wel mensen die vermogend zijn. En bij hen zie ik een groot argwaan, wanneer mensen bij ze om geld vragen. Je weert daardoor alles af wat er aan je gevraagd wordt. Die argwaan moet je zien te doorbreken. Net als die angst bezit te verliezen. Mensen vergeten dat economisch bezit uiteindelijk alleen van waarde is als je ook het ecologische aspect niet uit het oog verliest.” ■

www.emf.nl

www.aquaforall.nl

www.nwp.nl